

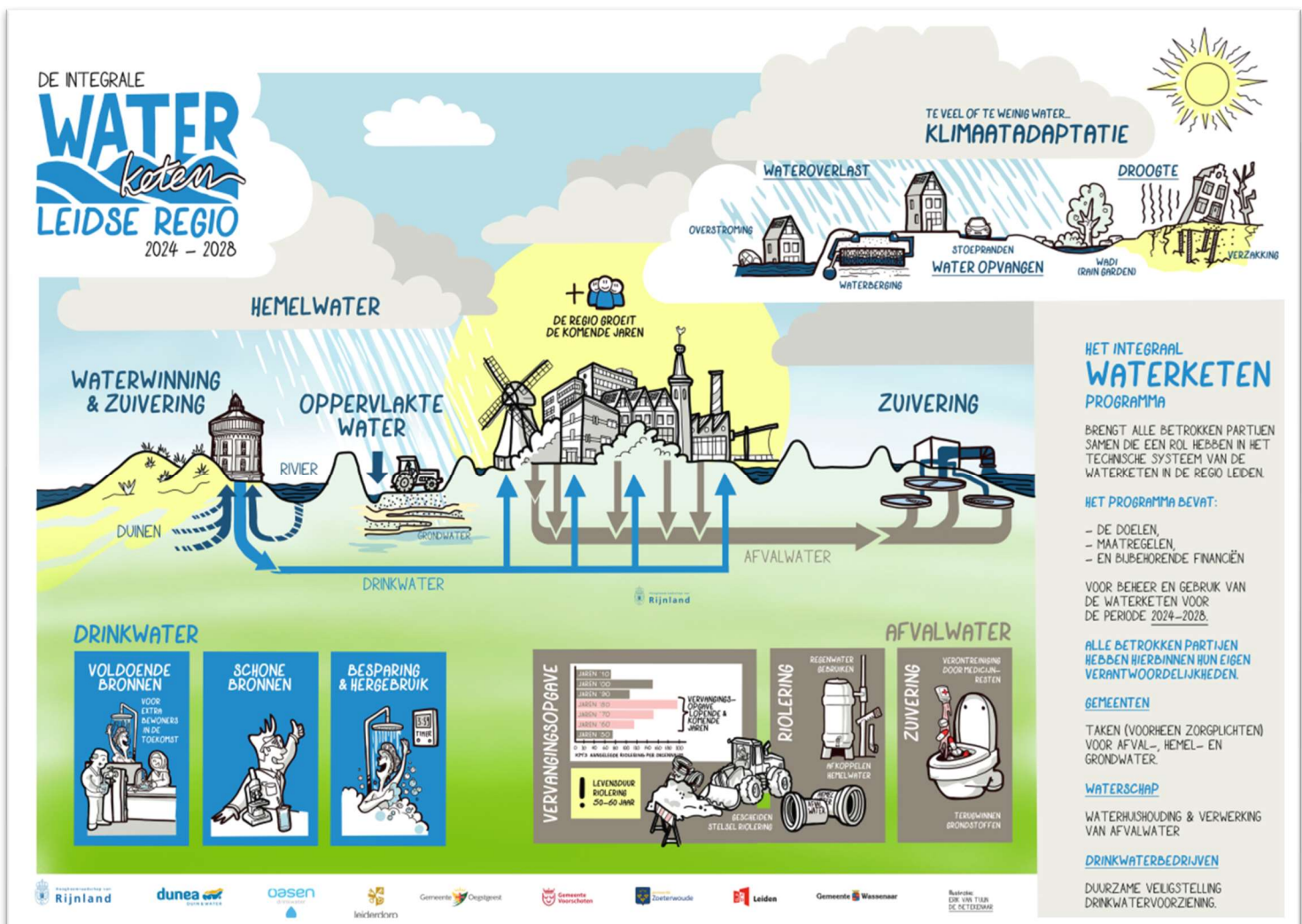
Samenvatting Integraal Waterketenprogramma Leidse regio 2024-2028

Samenwerking Waterketen

Dit programma gaat over de waterketen in de Leidse regio. De gemeenten Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Zoeterwoude, Wassenaar en Voorschoten maken samen met het hoogheemraadschap dit **IWKp 2024-2028**. Drinkwaterbedrijven Dunea en Oasen zijn in dit programma geïntegreerd.

Het cluster Leidse Regio is in 2012 gestart vanuit het landelijk bestuursakkoord. In juli 2016 is de samenwerkingsovereenkomst gesloten en het eerste Integraal waterketenplan is in 2019 vastgesteld. Eind 2021 is tijdens het bestuurlijk overleg de samenwerking besproken. Bestuurders van de gemeenten gaven aan dat ze de samenwerking waarderen en waardevol is en is afgesproken om op dezelfde voet verder te gaan.

Het waterketenprogramma behandelt, met de omgevingsvisies als vertrekpunt, de watertaken. Dit zijn de gemeentelijke zorgplichten voor stedelijk afval-, hemel- en grondwater en het beheer van het stedelijk water. Hier hoort ook de zorgplicht van het waterschap voor het verwerken van afvalwater bij. Daarmee is het Basis Zuiveringsplan (**BZP**) onderdeel van dit IWKp. Ook de drinkwaterbereiding en -levering is meegenomen. Het programma is vooral operationeel/tactisch van aard en geeft een doorkijk naar de gezamenlijke strategische ontwikkelagenda zoals; nieuwe drinkwaterbronnen, klimaatadaptatie en terugwinnen van grondstoffen.

Door het beleid, de werkzaamheden en investeringen op elkaar af te stemmen reduceren wij kosten en verhogen wij de kwaliteit. Voor de gemeenten is het IWKp de vervanger van het VGRP (beheerplan riolering) en is hiermee de onderbouwing van de rioolheffing (de financiële module). Tevens borgen wij met de samenwerking de benodigde specialistische water- en rioleringskennis binnen de Leidse regio. Het huidige plan is opgesteld voor de periode 2024-2028. Bij het in werking treden van de Omgevingswet zal het plan dienstdoen als Omgevingsprogramma van de betrokken gemeenten.

Waarom integraal

De waterpartners willen met het waterketenplan een gezamenlijk beleid voor de gehele waterketen formuleren en de afstemming verbeteren binnen de keten, met als doel optimaliseren van de doelmatigheid van de afvalwaterketen. De hoofdthema's zijn volksgezondheid, droge voeten, kwaliteit leefomgeving en bedrijfsvoering. Belangrijke gezamenlijke beleidsuitgangspunten zijn hierbij:

- De ontvlechting van de waterstromen. Het hemelwater wordt van het rioolstelsel afgekoppeld en gescheiden afgevoerd.
- Het afstemmen en optimaliseren van de capaciteit van de afvalwaterzuiveringsinstallaties op de capaciteitsbehoefte.
- Het duurzaam veiligstellen van een robuuste drinkwatervoorziening in de toekomst. Het verder ontwikkelen van de waterketen voor het beperken van het toekomstig drinkwaterverbruik.
- Het voorkomen van toekomstige wateroverlast als gevolg van de klimaatontwikkelingen. Naast verbetering van de ondergrondse hemelwaterafvoer is berging en afvoer van hemelwater op het maaiveld een goede oplossing om toekomstige problemen te voorkomen.
- Processen borgen die zorgen (of bewaken) dat de waterketen niet tot gezondheidsrisico's, geurhinder, (grond)water- of bodemkwaliteitsproblemen leiden.
- Het zoveel mogelijk voorkomen van fysiek contact met afvalwater vanuit het belang van de volksgezondheid.
- Het beperken van de emissies vanuit de afvalwaterketen naar bodem- en oppervlaktewater.
- De mogelijkheden onderzoeken tot het sluiten van de energie- en grondstoffenkringloop. Het vergroten van de samenwerking bij de bedrijfsvoering en het oppakken van gezamenlijk innovaties.
- Omgevingsplannen, hiervoor worden bouwstenen voorbereid.

Het IWKp bestaat uit drie opeenvolgende delen waarmee van beleid tot aan de financiële verantwoording de achtergrond en de geplande maatregelen per gemeente uiteengezet wordt. Elke gemeente heeft hiervoor zijn eigen aandeel geleverd met zijn eigen redactie. Hiermee komt de aanpak voor een doelmatige keten in de Leidse regio samen.

In deze samenvatting is de kern van de verschillende modules verwoord met daarbij de voor Rijnland belangrijkste onderwerpen met actualisaties en wijzigingen.

Module Beleid

In de beleidsmodule staat het beleid (als verbijzondering van de Omgevingsvisie) voor de waterketen. Opgesplitst in de doelen volksgezondheid, droge voeten, leefomgeving en milieu. In het beleidsstuk worden twee sporen gevolgd:

1. Het optimaliseren van de waterketen in relatie tot het watersysteem en de leefomgeving. Het streefbeeld is het zo min mogelijk vermengen van relatief schoon water met afvalwater en het loskoppelen van de waterketen van het watersysteem.
2. Het bevorderen van het doelmatig functioneren van de waterketen. Het streefbeeld is een zo groot mogelijke doelmatigheid en klantgerichtheid.

Vanuit de eigen autonomie van gemeenten, drinkwaterbedrijf en Rijnland zijn de strategische doelen meerledig:

- Het versterken van de onderlinge samenwerking op gemeentelijk en regionaal niveau;
- Het verdiepen van de samenwerking tussen gemeenten en Rijnland binnen de verschillende zuiveringskringen.

In het beleidsplan wordt voor het verkrijgen van een gezonde, veilige en aantrekkelijke woon-, werk- en leefomgeving invulling gegeven aan de hoofddoelen:

- Geen gezondheidsrisico's vanuit de waterketen en watersysteem.
- Beperken maatschappelijke ontwrichting en schade bij extreme weersomstandigheden.
- Ecologisch gezond en natuurlijk (grond)watersysteem.
- Veiligstellen van de openbare drinkwatervoorziening.
- Efficiënte bedrijfsvoering.
- Duurzaamheid.

Dataportaal/bureau

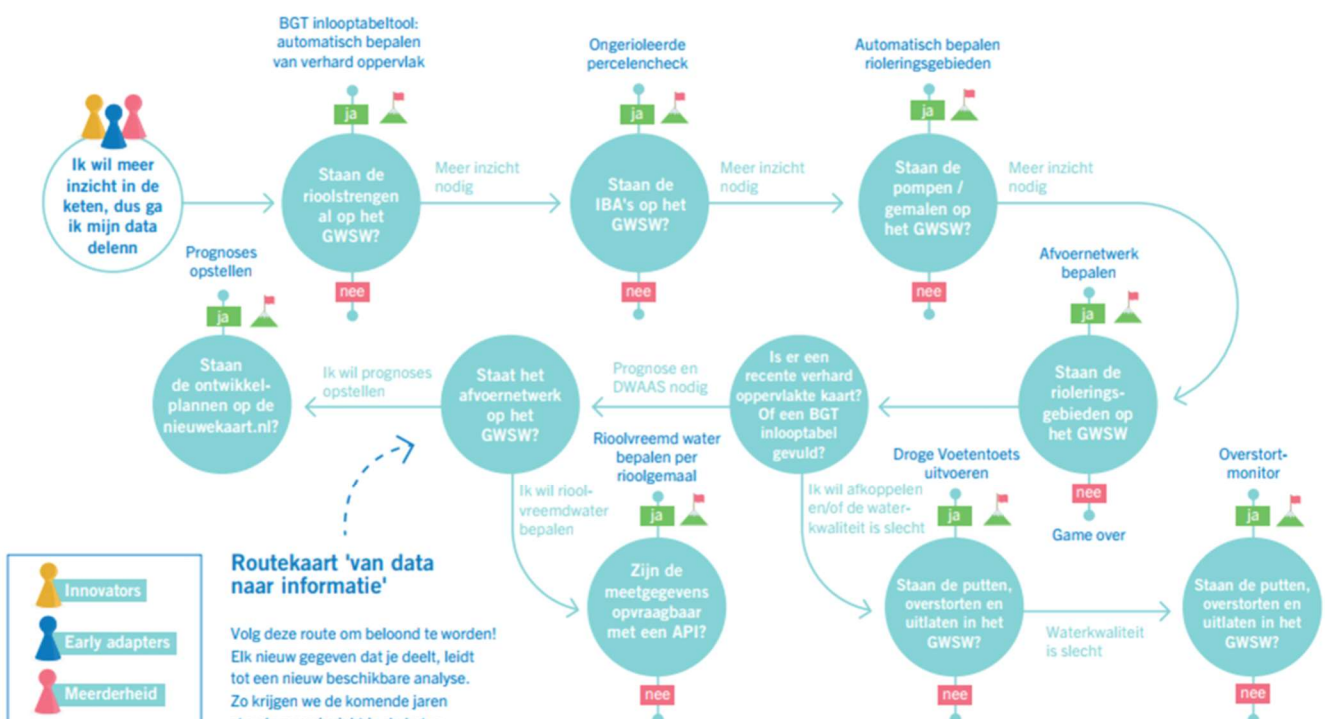
Het Dataportaal is in 2019 gestart en komt voort uit een initiatief van Rijnland samen met drie gemeenten. Digitalisering is een belangrijke bron van groei en innovatie en biedt tegelijkertijd kansen. Sturen met data en technologieën maakt samenwerken en integraal werken makkelijker, het Databureau voorziet hierin.

Er zijn globaal drie niveaus van data gedreven organisaties en samenwerken:

- 1) Betere beslissingen maken door data beschikbaar te maken. Bij dit niveau kunnen gebruikers zelfstandig en relatief eenvoudig de gegevens verzamelen en analyseren om gebruikersvragen te beantwoorden.
- 2) Snellere en betere beslissingen maken. Als dit niveau is behaald worden verschillende datasets op voorhand gecombineerd, geanalyseerd, gevisualiseerd en ontsloten om gebruikers in overzicht antwoord te geven op hun vragen.
- 3) Real time sturen op basis van data. Op basis van de uitkomsten van analyses wordt een asset (gemaal, stuw, klep, overstort) aangestuurd om een bepaald doel te bereiken (minder overstorten en/of beter zuiveringsrendement en het ontlasten van een buurgemeente).

Op de middellange termijn (5-10 jaar) is niveau 2 in de samenwerking haalbaar qua samenwerken, landelijke ontwikkelingen en technische mogelijkheden. Dat is de inzet van de partners bij het samen werken aan het Dataportaal. Onderstaande afbeelding schetst de Roadmap voor de ontwikkeling van het Dataportaal.

Data delen voor een optimaal (samen)werkende waterketen

Met kleine stappen wordt het portaal ontwikkeld. De gemeenten worden geënthousiasmeerd om hun data te ontsluiten via de GWSW¹. Met behulp van de openbare (GWSW) data en andere data kan een analyse uitgevoerd en worden de 4 procedures, waar we gezamenlijk aan werken en voor Rijnland belangrijk zijn, vereenvoudigt.

De 4 procedures zijn:

1) De afvalwaterprognose;

Investerings in de (afval)waterketen zijn vaak kapitaalintensief en worden daarom jaren van tevoren gepland en voorbereid. Grote, plotselinge schommelingen in het aanbieden van afvalwaterstromen, met name van langere duur, zijn dan ook niet wenselijk. In de systeemrelatie tussen de gemeente en de afvalwaterbeheerder speelt de uitwisseling van gegevens over (veranderingen in) de aangeboden en te verwerken hoeveelheden afvalwater nu en in de toekomst daarom een belangrijke rol. Het toekomstige afvalwater aanbod wordt hoofdzakelijk gebaseerd op verwachte ontwikkelingen voor woningbouw en bedrijvigheid, verwachtingen van bevolkingsgroei en projecten van gemeenten waarbij schoon water gescheiden wordt van de gemengde riolering.

2) De ongerioleerde lozingen procedure;

De gemeenten en Rijnland stemmen met elkaar af hoe om te gaan met bestaande en nieuwe ongezuiverde lozingen van huishoudelijk afvalwater.

3) De droge voetentoets voor hemelwateruitlaten en overstorten;

Met de droge-voetentoets wordt in kaart gebracht of het watersysteem de (plaatselijke) aanvoer uit het riool aan kan en of dit ook in de toekomst het geval zal zijn. Deze procedure maakt het mogelijk de meest doelmatige lozingslocaties te vinden, die geen overlast veroorzaken in het bestaande watersysteem, of om noodzakelijke aanpassingen in het watersysteem vast te stellen en de uitvoering daarvan tijdig in te plannen. Als het gaat om nieuwe overstorten, het verplaatsen van bestaande overstorten of het zwaarder belasten van overstorten moet ook de procedure voor de invloed op de waterkwaliteit worden doorlopen. Zo draagt de droge-voetentoets bij aan het bereiken van zo laag mogelijke maatschappelijke kosten voor de dimensionering van riolering en afvoerend watersysteem zonder daarbij te grote risico's te nemen op het gebied van waterkwantiteit. Daarmee is de droge-voetentoets de basis om te komen tot een doelmatig investeringsprogramma.

4) De procedure waterkwaliteit achter de riooloverstorten;

Deze procedure beschrijft op welke wijze Rijnland en de Gemeente de komende jaren invulling geven aan de beoordeling van overstorten in het kader van het waterkwaliteitsspoor. De procedure betreft enkel de lozingen van stedelijk afvalwater uit riooloverstorten op het oppervlaktewater. De procedure brengt op basis van beschikbare informatie eventuele probleemlocaties snel in beeld. Hiervoor kan dan zo nodig een gezamenlijke strategie worden bepaald.

Klimaatadaptatie

In de vorige periode (2019-2023) hebben de gemeenten de stresstesten en het risicodialogen opgesteld en uitgevoerd. Vandaaruit zijn de gemeenten aan de slag gegaan om een strategie en uitvoeringsagenda op te stellen. Nieuw in dit IWKp zijn de richtlijnen [Wateroverlast | Bouw Adaptief](#) (Zuid-Holland) die in dit stuk zijn opgenomen: In het plangebied treedt bij extreem hevige neerslag geen schade op (bij 70 mm in een uur) aan bebouwing, infrastructuur en aan vitale voorzieningen en vitale voorzieningen blijven functioneren (bij 90mm in een uur) (hoofdwegen, drinkwater en energie). Het ondergronds rioolsysteem (buizen) is gedimensioneerd op het verwerken van 35,7 mm. Bij nieuwbouw en herinrichting van de fysieke leefomgeving dient dan aanvullend minimaal 34,3 mm verwerkt te kunnen worden door hetzij aanvullende ondergrondse (tijdelijke) berging of door (tijdelijke) berging en afstroming via het maaiveld.

Tevens zijn de klimaatregels van onze waterschapsverordening die per 1 januari 2024 ingaan, in het stuk opgenomen.

¹ Gegevens woordenboek stedelijk water

Daarnaast gaan gemeenten gekoppeld aan de rioolvervangingsprojecten, particuliere panden aan de voorzijde afkoppelen. Bij rioolvervangning legt de gemeente niet alleen de uitlegger aan voor een particulier om op aan te sluiten, maar ook de daadwerkelijke aansluiting van de particuliere verharding aan de voorzijde (de kant waar het openbaar riool is gelegen). Om voldoende rendement te halen, dragen de gemeenten hiervoor ook de kosten.

Module Maatregelen

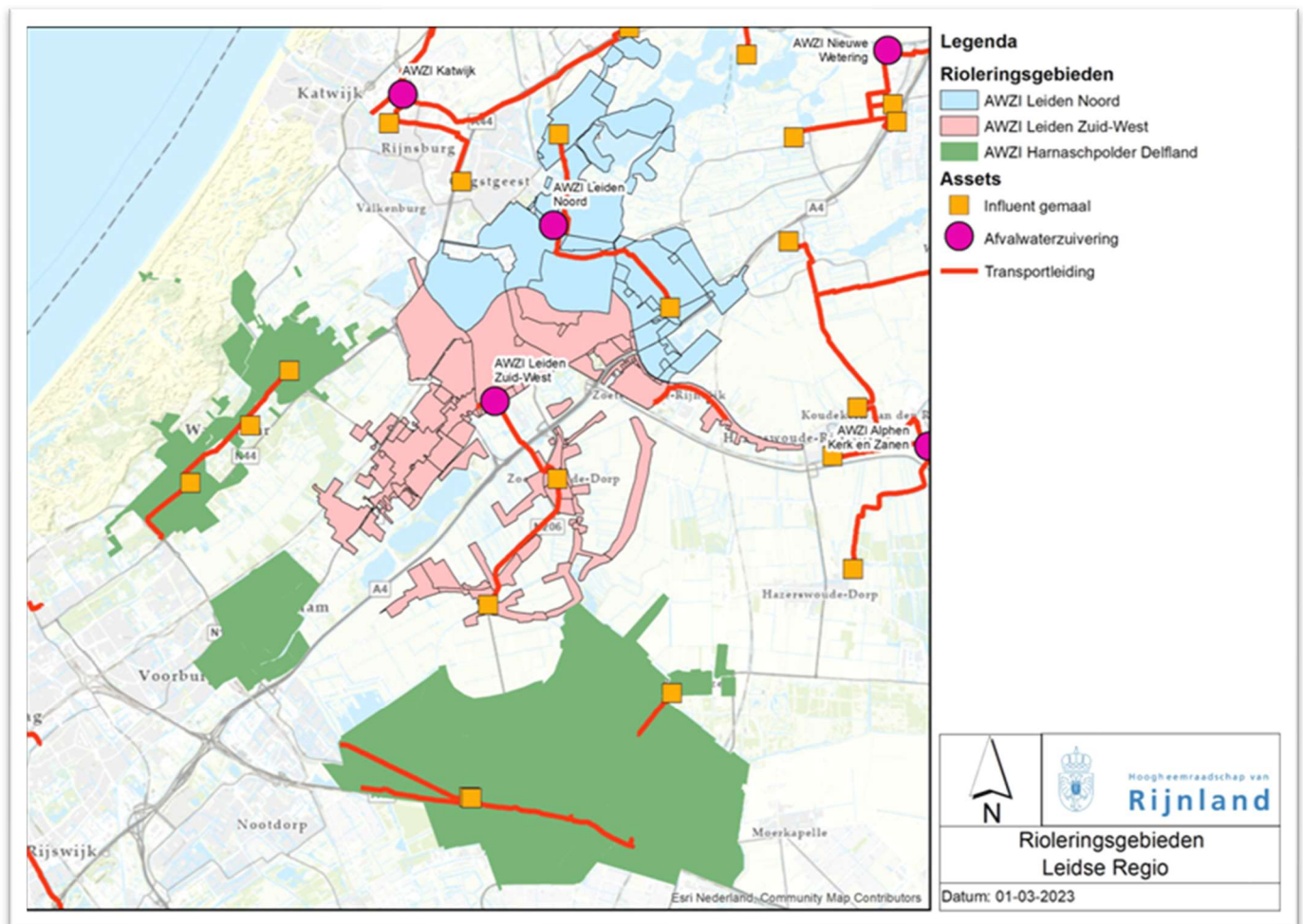
In de Maatregelmodule zijn de taken voor stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater uitgewerkt in maatregelen. De investeringen, vervangingen, onderhoudsmaatregelen, inventarisaties en onderzoeken zijn opgenomen. Alle investeringen, vervangingen, onderhoudsmaatregelen, inventarisaties en onderzoeken en de (kosten)planning hierbij zijn samenhangend weergegeven. De module geeft ook aandacht aan de bedrijfsvoering aspecten waarmee het mogelijk wordt de afvalwaterketen te beheren 'als ware het één systeem'. De onderzoeksmaatregelen die we gezamenlijk voor aankomende periode gaan oppakken staan in onderstaand schema.

Onderzoeksmaatregelen Planperiode 2024-2028	Hfst module
Ops tellen Afvoers tructuurplannen	6 Droge voeten
Verbeteren inrichtingen meetnet riolering	5 Volksgezondheid
Invoeren Risico gestuurd beheer/Asset Management	6 Droge voeten
Data basis op orde: Onderzoek opzet en standaardisatie basis data, invoeren GWSW	7 Samenwerking LR
Waterloket verbeteren en Klachtenprocedure conform Sulfveld 2.0	Beleids module
Leids Grondwatermodel regionaal maken	7 Samenwerking LR
Beheer als 1: gezamenlijk beheer gemalen	7 Samenwerking LR
Onderzoek verkeerde aansluitingen DWA op HWA	5 Volksgezondheid
Deelnemen expertise inbrengen 2e ronde Stress test Klimaatadaptatie	5 Volksgezondheid
Droog Weer Afvoer Analyse (DWAAS)	6 Droge Voeten
Leeuwenhoek LBSP	5 Volksgezondheid
Dataportal/Databureau door ontwikkelen	5 Volksgezondheid
Onderzoek stimuleren bewoners aansluiten voor kantwoning bij afkoppelen	6 Droge Voeten
Onderzoek mogelijkheden binnen het stedelijk gebied de waterkwaliteit te verbeteren (KRW)	Beleids module
Twee keer per jaar Actualiseren Prognoses i.c.m. smalle waterkwaliteits spoor toets	6 Leefomgeving & Milieu
Ops tellen BRP	Beleids module
Onderzoek ongeriolerde panden d procedure ongeriolerde lozingen en dataportal	5 Volksgezondheid
Onderzoek smaatregelen AWZI	7.3 Maatregelmodule
Onderzoek kwetsbaarheid personeel verlagen	5.9 Maatregelmodule
	Hfst 2 Maatregelmodule

Basis Zuiveringsplan per zuiveringskring

Door Rijnland wordt voor elk van de zuiveringskringen een Basis ZuiveringsPlan (BZP) opgesteld. In de Leidse regio zijn twee zuiveringen: AWZI Leiden Noord (Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest (Poelgeest) en Teylingen) en AWZI Leiden Zuidwest (Leiden, Voorschoten en Zoeterwoude). Het afvalwater van Wassenaar wordt overgedragen aan het hoogheemraadschap van Delfland en gezuiverd in de AWZI Harnaschpolder in Den Hoorn (Midden-Delfland), zie hiervoor het bijgevoegd kaartje op de volgende pagina.

In de BZP's worden de zuiveringstechnische werken van het hoogheemraadschap (afvalwatertransportgemalen, persleidingen en AWZI's) beschreven en benoemd welke maatregelen daaraan voor de planperiode worden voorzien. Door de gemeenten voorziene ontwikkelingen in afvalwateraanbod (debiet en vervuilingseenheden) zijn hiervoor een belangrijke basis. Elementen van deze BZP's zijn in het IWKp opgenomen in de Maatregelmodule'.

Module Financiën

In de financiële module zijn de hoofdlijnen van het IWKp samengevat. Elke gemeente heeft zijn eigen document voor zijn aandeel in de afvalwaterketen. Deze module is het vertrekpunt én sluitstuk van het IWKp. Hierin staan de lokale ambities voor kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid (KKK) maar ook de benodigde heffing voor het realiseren van deze gemeentelijke ambities.

Evaluatie vorige afvalwaterketenplan

Het vorige integraal afvalwaterketenplan had een planperiode van 2019 tot en met 2023 en heeft aan een goede samenwerking bijgedragen. De geplande werkzaamheden zijn grotendeels uitgevoerd. Bijna alle onderzoeksmaatregelen zijn gestart en een aantal zijn afgerond. Zowel bestuurlijk als ambtelijk is het draagvlak voor een gezamenlijk IWKp hoog en wordt ook in de volgende planperiode de samenwerking geborgd met een nieuw IWKp 2024-2028.

De beschikbare formatie is een belangrijk aandachtspunt. De afgelopen periode is gebleken dat we op dat gebied kwetsbaar zijn. Bij vertrek van collega's is het moeilijk nieuw personeel aan te trekken en het betekent ook dat veel kennis verloren gaat die opnieuw opgebouwd moet worden. Borgen dat het werk door kan gaan en de maatregelen uitgevoerd worden, heeft veel flexibiliteit en inzet gevraagd van de collega's in de waterketen. Door het samenvoegen van de hoofdposten ontstaat de mogelijkheid tussen de collega's om elkaar te helpen, vervangen en ondersteunen.

Tijdens de planperiode 2024-2028 onderzoeken we hoe we de samenwerking verder kunnen door ontwikkelen en de effecten van personele kwetsbaarheid met elkaar kunnen opvangen, mede door het Databureau.